

Міністерство освіти і науки України
Тернопільська обласна державна адміністрація
Тернопільська міська рада
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
Факультет педагогіки і психології
Науково-дослідний центр «Сучасна дитина»

МАТЕРІАЛИ

**Всеукраїнської (з міжнародною участю)
науково-практичної конференції**

**«СУЧАСНІ СОЦІОКУЛЬТУРНІ ТА ПСИХОЛОГО-
ПЕДАГОГІЧНІ КООРДИНАТИ
РОЗВИТКУ ДИТИНИ»**

BOOK OF ABSTRACTS

*all-Ukrainian (with international participation)
scientific and practical conference*

**«MODERN SOCIOCULTURAL AND PSYCHO-PEDAGOGICAL
PERSPECTIVES OF CHILD
DEVELOPMENT»**

19-20. 04. 2018

Тернопіль

Акімова Н. В. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗУМІННЯ ЮНАКАМИ ІНТЕРНЕТ-НОВИН * <i>Nataliia V. Akimova, PSYCHOLOGICAL FEATURES OF INTERNET NEWS UNDERSTANDING BY YOUTH</i>	9
Беспалько Г. М. ЕСТЕТИЧНИЙ РОЗВИТОК ДОШКІЛЬНИКІВ: ДИСКУСІЇ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ПЕДАГОГІЦІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ * <i>Hanna M. Bespalko, AESTHETIC DEVELOPMENT OF PRIMARY SCHOOLS: DISCUSSIONS IN PATRIOTIC PEDAGOGY OF THE SECOND HALF OF THE XX CENTURY</i>	11
Бородулькіна Т. О. ОСОБЛИВОСТІ ДИВЕРГЕНТНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ВПРОВАДЖЕННЯ ВАЛЬДОРФСЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ * <i>Tetyana A. Borodulkina, FEATURES OF THE DIVERGENT THINKING OF JUNIOR SCHOOLCHILDREN IN THE CONDITIONS OF THE IMPLEMENTATION OF WALDORF PEDAGOGY IN GENERAL EDUCATIONAL INSTITUTION</i>	15
Волженцева И. В. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ СОХРАНЕНИЯ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ЗДОРОВЬЯ ПОДРОСТКА В СОВРЕМЕННОМ СОЦИОКУЛЬТУРНОМ ПРОСТРАНСТВЕ * <i>Irina V. Volzhentseva, PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL ASPECTS OF KEEPING EMOTIONAL HEALTH OF THE TEENAGER IN MODERN SOCIO-CULTURAL LIFE</i>	18
Гончаренко А. М. СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР ДОШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ: ТЕНДЕНЦІЇ СУЧАСНОЇ ПРАКТИКИ ТА ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ * <i>Alla M. Goncharenko, SOCIO-KULTURAL SPACE OF PRESCHOOL ESTABLISHMENT: TENDENCIES OF MODERN PRACTICE AND INNOVATIVE PROCESSES</i>	21
Гончаровська Г. Ф. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ЕМОЦІЙНО-СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ * <i>Halyna F. Honcharovska, PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL SUPPORT OF EMOTIONAL AND SOCIAL DEVELOPMENT OF A PRESCHOOL CHILD</i>	23
Груць Г. М. ДО ПИТАННЯ ВИХОВАННЯ ДОВІРИ У ДИТИНИ * <i>Galina M. Hruts, ABOUT CHILDREN CONFIDENCE</i>	29
Дятленко Н. М. САМООЦІНКА ДОШКІЛЬНИКА: ВІД ДИФУЗНИХ ВІДЧУТТІВ ДО ПЕРШИХ УЗАГАЛЬНЕНЬ * <i>Nataliia M. Dyatlenko, PRESCHOOL CHILD SELF-ESTEEM: FROM THE DIFFUSIONAL FEELINGS UP TO THE FIRST GENERALIZATIONS</i>	32
Жаркова І. І. ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ * <i>Zharkova I. Iryna, USAGE OF MULTIMEDIA TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS NATURAL COMPETENCE FORMATION</i>	35
Завацька Н. Є., Боярин Л. В. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО ДЕЗАДАПТОВАНОЇ ПОВЕДІНКИ НЕПОВНОЛІТНІХ ДІТЕЙ ІЗ ДИСТАНТНИХ СІМЕЙ * <i>Natalia E. Zavatska, Liliya V. Boyarin, PSYCHOLOGICAL FEATURES OF SOCIALLY UNADAPTIVE BEHAVIOR OF CHILDREN WITH DISTANT FAMILIES</i>	39

of a home, however not early than a cut-in establishment (age-dependent group) and not later than time of his completion. Unjustified are the preconceived requirements of teacher in relation to the presence of all children to beginning of some process.

Developing-cognitive vital functions spread on all time of stay of child in preschool establishment, except for sleep. Absence of hard regulation is allowed by the by way prevailing of the individual and group, frontal methods of pedagogical influence organized and organized. Choice each dictated a pedagogical purpose, maintenance of activity, desires and inclination of children.

Widespread enough and until now there is such form of organization of pedagogical work, as traditional employment. They bother realization of the personality oriented model of preschool education partly.

A term «employment» exists long time, he is kept in a period reformation of preschool education, however much his modern interpretation purchased a variant. We explain to them any employment of kid: independent or with the persons of the same age, on condition of pedagogical influence of teacher or without him, planned or spontaneous, with the displays of external activity or immersion.

Frontal employments in modern pedagogical practice are considered less productive, as quite often move aside the central figure of educational process — separate child on the second plan.

The more effective is seemed by a result, if a teacher will come running to maximization of amount of the involved children on employment, his duration and semantic filling. The tendencies of modern practice free time of child for independent cognition, research, choice of time and place of the activity, give possibility a kid to be succeeded to to dosage of information, partners (A. Goncharenko, 2016).

Independent activity as process of samoorganizacii of child or a few children prevails in modern preschool space. Independent developing-cognitive vital functions — it and naturally acceptable form, which takes into account a desire, intentions, interests, inclination of every child, and prompts teachers the vector of it individual development. So a child asserts the vital necessities, cognizes not only outward things but also itself in him. It is a powerful and stormy internal action which outside goes out inexpressive or barely visible adults by displays. It needs not only non-interference but also intent guard, careful relation (O. Kononko, 2018).

Consequently, different methods and forms of organization of vital functions of *single-ones* get distribution due to the efficiency in the maintainance of personality essence of child, and that is why have commensurable and it is expedient to be used in child's life.

Гончаровська Галина Федорівна,

кандидат психологічних наук,
викладач кафедри практичної психології,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна
galja_from_ua@ukr.net

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ЕМОЦІЙНО-СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У Базисному компоненті дошкільної освіти України, а також у програмах навчання і виховання дітей відповідного віку: «Впевнений старт», «Дитина», «Дитина в дошкільні роки», «Українське дошкільля» та Концепції Державної

При здійсненні супроводу дитини в дошкільному закладі психологу варто використовувати різноманітні форми корекційно-розвивальної роботи: *індивідуальні, групові заняття з дітьми; спільні заняття дітей з батьками; спеціальні заняття для педагогів та батьків.*

Важливим показником емоційно-соціального розвитку дошкільника, його інтелектуального особистісного зростання є відповідність переживань реальним життєвим подіям та ситуаціям. Завдання психолога — адаптувати соціальні почуття дитини як щодо їхнього активного прояву, так і вміння стримувати імпульсивні пориви. Взаємодія з дитиною спрямована на ознайомлення дошкільника з різноманітними людськими емоціями, розвиток культури виявлення почуттів, адекватної реакції на життєві події. Робота здійснюється в таких напрямках розвитку емоційно-соціальної сфери:

- розвиток уміння розпізнавати основні емоції за характерними зовнішніми проявами (від загального до диференційованого сприймання; визначення емоційних станів, переживань як своїх, так й інших людей);
- засвоєння, розширення та збагачення репертуару соціальних форм вияву своїх почуттів, що свідчить про поступовий розвиток соціальних емоцій;
- засвоєння елементарних форм вербалізації власних переживань, настрів, стану та аналіз чинників, що їх викликали.

Для психолога важливо наповнювати життя дитини в дошкільному закладі позитивними ситуаціями, у яких знання про моральні (або інші) норми емоційно проживаються. Діти отримують потрібну інформацію та досвід проживання емоцій для того, щоб створити свій власний «емоційний фонд», за допомогою якого зможуть орієнтуватись у власних почуттях та почуттях оточуючих. Вони зможуть зрозуміти поділ емоційних проявів на негативні та позитивні, навчатимуться розпізнавати відмінність між почуттями та вчинками.

На час зустрічей спеціаліста з батьками, вихователями дошкільного закладу цільно обговорювати вплив на дитину емоційних станів дорослих, які її оточують. Важливо активувати, мотивувати та зацікавити дорослих у тому, щоб вони самостійно обирали оптимальний шлях допомоги дитині. Ефективними формами психологічної освіти та профілактики виникнення порушень емоційної сфери у дошкільнят із батьками, вихователями є такі: бесіди та консультації (індивідуальні та групові); науково-популярні лекції з питань щодо розвитку та виховання дитини; семінари, дискусії та диспути; наочні засоби (стендова інформація, презентації, буклети). Тематичним змістом *просвітницької роботи* є життя батьків, вихователів, а також ініціатива самого психолога. Для батьків найважливішою є тема, що стосується, причин виникнення порушень емоційної сфери, проблем адаптації дитини до дошкільного закладу, формування готовності до шкільного навчання, становлення особистості дитини-дошкільника та ін. Для вихователів — це розвивальні програми для дітей, інноваційні технології навчання та виховання дошкільників з проблемами емоційної сфери.

Змістом *психопрофілактичних впливів* є психомоторна організація, спрямована на попередження психомоторних порушень (гіперактивність, гіпоактивність, рухова розгальмованість, руховий автоматизм), а також оптимізація рухово-інтелектуального адаптування в повсякденному житті дитини. Важливе місце у психомоторній організації належить рухливим іграм, завдяки яким відбувається активізація загальної регуляції у дітей старшого дошкільного віку, утримання психоенергетичної рівноваги дитини.

Психологічне консультування — напрямк роботи в умовах дошкільного закладу визначається як система комунікативного впливу психолога на особис-

цільової програми розвитку дошкільної освіти підкреслюється важливість визнання самоцінності дошкільного дитинства, його особливої ролі в розвитку особистості. Відповідно до концептуальних засад модернізації змісту дошкільної освіти оновлюються напрями освітньої роботи дошкільного навчального закладу, актуалізується необхідність урахування вікових та індивідуальних особливостей зростаючої особистості, зокрема: стану здоров'я, фізичного розвитку дітей; системи цінностей, якими вона керується у життєдіяльності; особливостей її уявлень, ставлень до довкілля, культури, інших людей, себе самої; пізнавальних інтересів, можливостей, здібностей.

Увага психолога у роботі з дітьми дошкільного віку має спрямовуватися на головні лінії розвитку фізичного, психічного та морально-духовного здоров'я, емоційної врівноваженості та розвитку індивідуальності дитини (О. Запорожець, Т. Дуткевич, О. Кононко, В. Котирло, С. Ладивір, М. Лісіна, Ю. Приходько, О. Смірнова та ін.). Проте статистичні дані свідчать про зростання кількості дітей дошкільного віку з ознаками агресивності, тривожності, емоційної нестабільності, соціально-психологічної дезадаптації, що в майбутньому може призвести до стійких порушень у становленні особистості. Забезпечення психолого-педагогічного супроводу розвитку дитини у дошкільні роки, який має на меті подолання негативних явищ, пов'язаних із порушеннями емоційного розвитку, потребує від психолога використання ефективних психологічних методів, новітніх технік, які можуть сприяти подоланню наявних у дітей проблем.

Вихідним положенням для формування теорії та практики комплексного супроводу О. Казакова називає системно-орієнтаційний підхід, а важливим його положенням виокремлює пріоритет внутрішнього потенціалу розвитку суб'єкта. Позиція супроводу, на думку вченої, — позиція на стороні дитини для того, щоб зберегти максимум свободи та відповідальності суб'єкта розвитку за вибір альтернативного варіанту вирішення актуальної проблеми (Казакова, 1998).

Найбільш узагальненою, гуманістично зорієнтованою метою супроводу є, як стверджує М. Семаго, захист прав дитини на розвиток та освіту, на збереження здоров'я, яке порушується через перевантаження освітніх програм, невідповідності освітнього середовища потенційним можливостям дітей, їх емоційним переживанням (Семаго, 2005).

На першому етапі здійснення психологічного супроводу дитини дошкільного віку в якості основних методів, які дозволяють виявити особливості емоційного розвитку, оцінити емоційний стан дитини-дошкільника ми рекомендуємо використовувати спостереження, експеримент, бесіди, проєктивні малюнкові методики. Регулярне, систематичне, комплексне використання зазначених методів дозволяє достатньо об'єктивно оцінити емоційний стан дитини в умовах дошкільного закладу — при взаємодії з вихователем, з ровесниками, в процесі різних видів діяльності, в окремих режимних моментах. Під час спостереження варто звертати увагу на такі параметри емоційних проявів як: емоційний фон; рівень виразності емоції; емоційна рухливість. Для встановлення причин порушення емоційної сфери дитини-дошкільника важливим є визначення ситуації або об'єктів (чи суб'єктів), які викликають негативні, психотравмуючі переживання. З цією метою рекомендується проводити діагностичне обстеження батьків та інших людей, які знаходяться в оточенні дитини (анкетне опитування, використання інформативних методик). Адаже неправильне спілкування в сім'ї часто є причиною формування односторонньої афективної прив'язаності, джерелом емоційних відгуків (як позитивних, так і негативних) можуть бути переживання всіх членів сім'ї.

тість, яка потребує психологічної допомоги рекомендованого типу (Марциківська, 2000). Варто зазначити специфіку психологічного консультування в умовах дошкільного закладу — його опосередкований характер, тобто спрямованість на проблеми дитини незалежно від осіб, які подають запит. Адже дитина дошкільного віку тільки в окремих випадках є ініціатором запиту. Тому психологу варто чітко диференціювати зміст запиту з метою визначення можливості опосередкованої допомоги у вирішенні проблеми дитини. Ретельний аналіз запитів дозволяє спеціалісту виявити реальні труднощі дорослих стосовно дитини та побудувати обґрунтовану стратегію психологічного впливу.

Комплексне застосування зазначених напрямків дозволяє дослідити стартові можливості та динаміку розвитку дитини, надати допомогу оточуючим її дорослим у вирішенні завдань розвитку, навчання, виховання, соціалізації дошкільника. Процес здійснення супроводу вимагає високого рівня професіоналізму не тільки психолога, але й адміністрації закладу, вихователів, соціального педагога, їх готовність до системного аналізу проблемних ситуацій та організації діяльності, спрямованої на їх вирішення, а також залучення до цієї роботи батьків. Діяльність психолога спрямована на створення комфортних умов для її повноцінного розвитку, на розробку моделі основних напрямів діяльності та комплексної програми психолого-педагогічного супроводу емоційно-соціального розвитку дитини дошкільного віку.

Halyna F. Honcharovska,

Candidate of Psychological Sciences (Ph.D.),

Lecturer at the Department of Practical Psychology,

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University,

Ternopil, Ukraine

galja_from_ua@ukr.net

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL SUPPORT OF EMOTIONAL AND SOCIAL DEVELOPMENT OF A PRESCHOOL CHILD

It is emphasized on the importance of recognizing self-worth preschool childhood and its special role in the development of personality in the Basic component of preschool education in Ukraine, as well as in the programs on education and upbringing of children of the corresponding age: «Confident Start», «Child», «Child in Preschool», «Ukrainian Preschool» and the Concept of the State Target Program for the Development of Pre-School Education. In accordance with the conceptual principles of modernizing the content of preschool education, the directions of educational work of preschool educational institutions are updated, the need to take into account the age and individual characteristics of the growing person is being actualized, in particular: the state of health, physical development of children, system of values to be guided by in the further life; the peculiarities of one's representations, attitudes towards the environment, culture, other people, oneself; cognitive interests, opportunities, abilities.

The psychologist's attention in the course of work with preschool children should be focused on the main directions of development of their physical, mental and moral health, also emotional balance and child's individuality (O. Zaporozhets, T. Dutkevich, O. Kononko, V. Kotyrla, S. Ladyvir, M. Lisina, Yu. Pryhodko, O. Smirnova and others). However, statistics indicates an obvious increase in the number of preschool age children with signs of aggression, anxiety, emotional instability, social and psychological maladaptation, which in future may result in persistent violations in the formation of their personality. Providing psychological and